

Данилюк Ніна. Языковая политика Украины в контексте европейского опыта. В статье рассмотрены особенности языковой политики Украины на современном этапе. Отмечена диспропорция в функционировании украинского и русского, а также других этнических языков, которая определяет языковую ситуацию в стране. Указано наличие законодательной базы, необходимой для осуществления языковой политики. Подвергнуты критическому анализу статьи Закона Украины «Об основах государственной языковой политики», обращено внимание на потребность принятия новой государственной программы развития и функционирования украинского языка. Подчеркнута важность использования опыта лингвистического планирования европейских стран для решения актуальных проблем языковой политики Украины.

Ключевые слова: языковая политика, языковая ситуация, языковое планирование, государственный язык, двоязычие, языковая стойкость, национальная ментальность.

Danylyuk Nina. Language Policy of Ukraine in the Context of the European Experience. The article deals with the research of the peculiarities of the language policy of Ukraine. In the course of studies it has been pointed out that there is a visible inconsistency between functioning of the Ukrainian and Russian languages and other national languages that characterizes a language situation in the country. It has been stated that there is a necessary legislative basis for a successful language policy but the main articles of the Ukrainian Law «About the Basis of the State Language Policy» which have been critically analyzed lack some important statements, so there is a great need in launching a new state program of the development and functioning of the Ukrainian language. It has been underlined that the study and implementation of the European experience in the sphere of linguistic planning which is aimed at the solution of the acute problems are of practical and theoretical value for Ukraine and its language policy.

Key words: language policy, language situation, language planning, state language, bilingualism, language stability, national mentality.

Стаття надійшла до редколегії
22.03.2013 р.

УДК 81'246.2:152.32

Вікторія Загороднова

Регіональні особливості та вплив мовної ситуації у південно-східному регіоні України на мовну освіту представників національних спільнот

У статті порушено питання про необхідність наближення рівня мовної освіти представників національних спільнот до європейського стандарту, вивчення декількох мов, що вимагає формування полімовної особистості та її реальних комунікативно-пізнавальних, культурних компетентностей, що є основою крос-культурного навчання мов. Розглядаються регіональні особливості та вплив мовної ситуації в південно-східній Україні на мовну освіту певної категорії учнів, визначена і обґрунтована суть понять «двомовність», «полімовність», а також описані їх характеристики.

Ключові слова: полімовна особистість, крос-культурне навчання, міжкультурна комунікація, мовна ситуація, білінгвізм, трілінгвізм, полілінгвізм.

Постановка наукової проблеми та її значення. На території південно-східного регіону України мешкають представники різних національних спільнот. Кожен етнос у своїй суспільномовній практиці виявляє властиві йому специфічні риси. Визначальне те, що окремі з цих етносів володіють не однією мовою, а двома і більше. Наприклад, росіяни – російською, українською, болгарська – болгарською, українською, російською.

Сьогодні в загальноосвітніх закладах досліджуваного регіону створені умови для вивчення учнями-представниками національних спільнот як рідної мови та культури, так і державної (української). Нарешті, у школах із українською мовою навчання діти мають можливість опанувати мову національних спільнот за допомогою окремих предметів або факультативних курсів. Представники національних спільнот «...сьогодні вивчають не тільки російську мову, а й ті мови, яких у попередні десятиліття не було або майже не було у школах України. Це – болгарська, новогрецька, кримськотатарська, польська, іврит тощо. Розширення кола мов, які вивчають у школі, має значення

не лише з огляду на інтереси національних меншин. Це значною мірою визначає особливості мовної стратегії у школах і вищих навчальних закладах України в цілому, створює уявлення про нашу державу, рівень демократичних новоутворень у ній в очах сусідніх демократичних держав» [3, с. 10]. Отже, навчання української мови сприяє утворенню ситуації білінгвізму (рідна мова, українська мова), а інколи й трілінгвізму (рідна мова, українська мова, мова тієї національної спільноти, з якою тривалий час мешкають по сусідству).

Аналіз досліджень проблеми. Мовна ситуація у південно-східному регіоні України – предмет багатьох соціолінгвістичних досліджень. Вона розглядається у працях Б. Слющинського, Г. Вусик, В. Демченко, А. Загнітко, І. Кононова. За визначенням О. Куця, мовна ситуація – притаманний суспільству спосіб задоволення комунікативних потреб за допомогою однієї або кількох мов [7]. Визначення поняття «мовна ситуація», запропоноване М. Кочерганом, дає теоретичне підґрунтя для розуміння його щодо багатомовного середовища в країні. Мовну ситуацію автор розуміє як сукупність форм існування однієї мови або їхніх сукупностей у територіально-соціальному взаємовідношенні і функціональній взаємодії в межах певних географічних регіонів або адміністративно-політичних утворень [6].

Мовну ситуацію в південно-східному регіоні згадані вище вчені характеризують як російсько-українську двомовність, якій притаманні такі диференціальні ознаки: за кількісними ознаками мовна ситуація в південно-східному регіоні має вияв багатокомпонентної, що зумовлено присутністю носіїв різних мов; найбільш чисельні національні спільноти в цьому регіоні – росіяни і болгари; українську і російську мови використовують у всіх сферах життя, а мови інших національних спільнот частіше застосовуються в деяких ситуаціях родинного чи дружнього спілкування; у суспільній свідомості представників національних спільнот поступово підвищується показник її комунікативних якостей і естетичної цінності.

Аналіз наукової літератури дає можливість виокремити декілька підходів до визначення поняття «білінгвізм» (двомовність), які вчені умовно позначають як соціолінгвістичний (із позиції соціальної взаємодії мовних спільнот) і лінгвістичний, утворений із когнітивного (володіння мовами), функціонального (функції мови) підходів. Соціолінгвісти (В. Беліков, Л. Крисін, Н. Шумарова, А. Швейцер та ін.) розглядають «білінгвізм» (двомовність) як співіснування двох мов у межах одного мовленнєвого колективу, що використовує ці мови у відповідних комунікативних сферах залежно від соціальної ситуації й інших параметрів комунікативного акту. Останнім часом, вчені розглядають двомовність як суспільний феномен. Так, А. Майоров розуміє двомовність як «співіснування, взаємодію і взаємовплив двох мов у єдиному білінгвістичному комунікативному просторі в певну історичну епоху поліетнічної держави» [8, с. 98]. Білінгвістичний простір розглядається як соціальне середовище, що впливає на формування і розвиток особистості.

Перші спроби лінгвістів (В. Богородицького, Л. Щерби) щодо вивчення проблем білінгвізму знайшли своє відображення у працях, де йшлося про окремі аспекти двомовності, окреслювалися в зіставних граматиках, публікаціях, присвячених взаємовпливу мов тощо. Теоретичне осмислення цієї проблеми починається лише у 60-х рр., зокрема, у працях О. Ахманової, Є. Верещагіна, Л. Даурової, Ю. Дешерієва, Ю. Жлуктенка, М. Ісаєва, В. Костомарова, К. Ханазарова та ін. Паралельно з'являються фундаментальні праці з названої проблематики у зарубіжній лінгвістиці (У. Вайнрайх, Е. Хауген, А. Вайс).

Отже, основи наукових розробок лінгвістичних проблем білінгвізму закладені у працях І. Бодуена де Куртене, Л. Щерби, Ф. Фортунатова, А. Шахматова, Е. Поліванова, В. Авроріна, Ю. Жлуктенко, В. Розенцвейга, М. Михайлова, А. Мейє, У. Вайнрайха, Г. Шухардта, А. Мартине, Е. Хаугена, Л. Масенко, І. Кононова, Б. Ажнюка, Р. Кіся та ін. Лінгвістичний аспект вивчення білінгвізму передбачає аналіз мовленнєвих дій комунікантів і охоплює такі проблеми: можливість оволодіння структурами двох мов, аналіз співвідношення структур і структурних елементів у системі обох мов, їх взаємодія, взаємовплив на різних рівнях мовної системи, своєрідність прояву інтерференції у процесі застосування обох мов тощо.

Формулювання мети та завдань статті. Оскільки завдання нашого дослідження – пошук, обґрунтування ефективних шляхів крос-культурного навчання української мови російськомовних учнів у загальноосвітніх навчальних закладах південно-східної України, то у статті ми аналізували праці вчених із соціолінгвістики, етнолінгвістики, де розглядаються регіональні особливості мовної

ситуації у досліджуваному регіоні, з'ясували й обґрунтували суть двомовності, полімовності; описали їхні характеристики.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. Лінгвісти розглядають білінгвізм в аспекті когнітивного і функціонального підходів. У межах когнітивного підходу білінгвізм трактується як «...однаково вільне володіння двома мовами. Двомовність починається тоді, коли рівень знання другої мови наближається до рівня знання першої» [1, с. 172].

У межах функціонального підходу білінгвізм розглядається вченими дещо інакше. В. Маккой зазначає, що білінгвізм – це «...альтернативне використання двох або більше мов одним і тим самим індивідом» [11, с. 79]. Він подає характеристику двомовності за показниками: рівнем двомовності: наскільки той, хто говорить – білінгв; за соціальною функцією: чому мовленнєвий акт здійснюється у певний час, у певному місці мовою А, а не мовою Б; за мовною ситуацією: за яких умов той, хто говорить переходить з мови А на мову Б; за інтерференцією: наскільки мови відрізняються і наскільки вони змішуються.

Як бачимо, поняття білінгвізму в такому поясненні передбачає обов'язкове використання двох мовних систем.

На думку Б. Горнунга, білінгвізмом не є ситуація спілкування двома діалектами, якщо їх системи дозволяють спілкування без модифікації своєї мовної системи кожним комунікантом або одним з них. К. Аммер вважає, що можна говорити про білінгвізм, якщо «...певна територіальна мовна спільнота використовує під час двох різних ситуацій спілкування локальний діалект і національну мову» [10, с. 806]. У такому випадку ті, що говорять або модифікують систему локального діалекту, або взагалі відмовляються від неї.

Загалом, сьогодні сформувався неоднозначне ставлення до білінгвізму: соціологи оцінюють його здебільшого негативно, стверджуючи, що двомовність у межах однієї країни призводить до соціальної нестабільності; психологи звертають увагу на негативний вплив білінгвізму на дитячу психіку. На захист білінгвізму виступає той аргумент, що двомовна особистість – це особистість, яка володіє двома мовними кодами, двома інструментами мислення, що посилює можливості індивіда, підвищує інтелектуальний рівень особистості, її культуру. Підкреслено також значущість білінгвізму в мультикультурному глобальному світі.

Отже, аналіз різних підходів до тлумачення поняття «білінгвізм» дає можливість визначити це явище як багатоаспектний міждисциплінарний феномен, що передбачає співіснування, взаємовплив і взаємодію двох мов у природному і штучному двомовному континуумі, в якому індивіди та соціальні групи володіють двома мовами на однаковому або різному рівнях.

Якщо білінгвізм визначається як співіснування двох мовних систем, то трилінгвізм – більш складне явище і постає у вигляді співіснування трьох мов у мовленнєво-мисленнєвій сфері індивіда, який використовує ці мови в різних комунікативних ситуаціях залежно від мети спілкування, місця реалізації акту комунікації.

Завданням лінгводидактичного аспекту білінгвізму є дослідження процесу оволодіння двома мовами в умовах білінгвізму і розробка відповідної цим умовам методики навчання. Значний внесок у дослідження лінгводидактичних проблем білінгвізму зробили В. Аврорін, Р. Барсук, О. Горошкіна, Н. Юмудова, Т. Меєрович, В. Румянцева, Т. Саттарова, О. Біляєв, О. Хорошковська, М. Пентилюк, Н. Бондаренко, Л. Паламар.

У психологічному і психолінгвістичному аспектах білінгвізм викликає інтерес щодо вивчення механізмів сприйняття і створення мовлення. Психологічний аспект білінгвізму, трилінгвізму досліджували Л. Виготський, Е. Верещагін, В. Глухов, І. Зимня, М. Імедадзе, Б. Котик, А. Леонтьєв та ін.

Один із перших дослідників проблем двомовності, У. Вайнрайх пропонує класифікацію білінгвізму за способом засвоєння мови і виокремлює такі типи: *складений білінгвізм* (для кожного поняття є два способи реалізації, що характерно для дітей із двомовних сімей); *координативний* (кожна реалізація пов'язана із певною системою понять і таке явище розвивається в умовах імміграції); *субординативний* (коли система другої мови базується на системі першої, як у шкільному навчанні кількох мов).

Є. Верещагін, вирізняючи дещо інші типи білінгвізму, бере за критерій ступінь складності мовленнєвих дій: *рецептивний* (особистість володіє лише вміннями та навичками сприймати іншомовний текст); *репродуктивний* (не тільки сприймає, а й відтворює вголос прочитане чи почуте); *продуктивний* (вільно володіє мовою). На підставі своїх спостережень за мовленням двомовних

людей, Л. Щерба визначає *чистий* (незалежне існування двох мов у свідомості та процесі мовленнєвого спілкування білінгвів) і *змішаний* (кожен елемент однієї з мов пов'язаний за змістом із відповідним елементом другої і набувається у штучних умовах, тобто у процесі навчання) типи білінгвізму.

М. Сігуан і У. Маккі пропонують найважливіші, на їхню думку, критерії щодо визначення типу білінгвізму, зокрема, завдання мовної освіти (рівень компетентності учнів-білінгвів щодо мов, які вивчаються); місце рідної та нерідної мов у навчальних програмах; відношення між рідною мовою учня та основною мовою навчання; соціокультурна дистанція між мовами, що вивчаються; місце білінгвального навчання у загальній освітній системі країни (це окремі центри, регіональне вивчення, на всій території країни та відмінності навчальних програм). Відкритий тип білінгвальної освіти, мета якого – інтеграція у сучасний європейський простір, міжкультурна комунікація і полікультурне виховання – найпоширеніший у сучасному світі. Він також найприйнятніший для України, де білінгвальне навчання найбільш інтенсивно впроваджується у школах поліетнічних регіонів.

Для того, щоб найбільш точно врахувати під час навчання української мови російськомовних чинники явища білінгвізму і трілінгвізму, необхідно з'ясувати природу означених явищ в Україні. Сьогодні є вагомі наукові дослідження мовної поведінки особистості в умовах українсько-російського, українсько-кримськотатарського білінгвізмів. Так, визначенню теоретичних і прикладних засад українсько-російської двомовності, функціонуванню української мови у ХХ ст. приділяли увагу О. Ткаченко, Н. Шумарова, Т. Бурда, Б. Матіяш. Соціопсихічні та лексичні аспекти білінгвізму досліджували Б. Ажнюк, С. Андрусів, В. Коваль, Л. Ставицька, У. Семчук, Г. Яворська та ін. Глибшому розумінню психологічних засад мовленнєвої діяльності, мотивів вибору мови, їх змісту і структури сприяли дослідження Л. Виготського, Г. Костюка, І. Синиці та ін.

Ученими Т. Бурдою, Л. Ставицькою було встановлено, що найбільший вплив серед екзогенних чинників впливу на мовну поведінку білінгвів мають комунікативна сфера, соціальна ситуація, тема спілкування, соціальні установки і стереотипи, престиж мови; а серед ендогенних – ступінь володіння мовами, тип білінгвізму, етнічне самоусвідомлення мовця. Установлено, що продуктивна мовна поведінка респондентів-росіян має монолінгвістичний вияв, а у групах респондентів-українців – подана переважанням спілкування російською мовою. Відсоток використання останніми української мови знижується у напрямку: родинно-побутова сфера → спілкування у навчальному закладі (після навчального процесу) → соціально-побутова сфера.

У своєму дослідженні Т. Бурда виокремлює фактори впливу на кодові переключення в артикульованому та неартикульованому мовленні респондентів, з'ясовує силу їх впливу. Вона зазначає, що «...в артикульованому мовленні під час диглосного білінгвізму основними екзогенними факторами впливу на перехід з однієї мови на іншу є сфера спілкування, соціальні настанови і стереотипи, престиж мови. Під час недиглосного білінгвізму найбільший вплив на кодові переключення мають такі екзогенні фактори, як мова співрозмовника, тема спілкування й ендогенний фактор нестачі лексичного запасу слів» [2, с. 18].

Для України характерне явище *індивідуального трілінгвізму*, яке не передбачає, що мовне середовище (колектив) має бути тримовним. Адже, відомо, що не всі поляки, болгары, німці, таджикки, що мешкають в Україні, знають рідну мову (у кращому випадку говорять на діалекті), рідко, хто з українців знає мову іншої національної спільноти. Отже, індивідуальний трілінгвізм – характеристика конкретного індивіда. Усі мови, що сприяють утворенню трілінгвізму, знаходяться у відношенні функціональної залежності та доповнюваності.

Для характеристики індивідуального трілінгвізму важливо зазначити, що учні повинні знати досконало одну мову (зазвичай – рідну). Рівень володіння мовою, як свідчать дослідження психологів, характеризується якісними змінами в комунікативному розвитку старшокласників. Мовлення рідною мовою учнів-підлітків, грамотніше, вільне, насичене різними мовними засобами і синтаксичними структурами.

Що стосується рівня володіння українською мовою, то його можна схарактеризувати як недостатньо, але необхідно зазначити, що в основному учні національних спільнот володіють на комунікативно достатньому рівні основними видами мовленнєвої діяльності.

Третя мова, наприклад, російська (для учнів болгарської, польської, кримськотатарської й інших національностей) – компонент триглосії не з моменту опанування нею у соціумі (сім'ї, колі друзів тощо), а з того часу, коли досягнуто певного рівня шкільного навчання, коли учні володіють нею на комунікативно достатньому рівні, коли сформовано когнітивно-комунікативні уміння. Одночасно

паралельно удосконалюється і розвивається володіння українською та рідною мовами, що й утворює *субординативний трилінгвізм*.

Триглосья за психологічною природою – субординативна, оскільки учні не на однаковому рівні володіють трьома мовними системами й неоднаково ними користуються у повсякденному житті. Трилінгвізм, у нашому випадку, за своєю психологічною природою – змішаний. Він характеризується тим, що елементи однієї з мов у підсвідомості індивіда змішані з відповідними за смыслом елементами інших мов. За способами співіснування мов, змішаному трилінгвізму протиставляється чистий трилінгвізм для якого характерне ізольоване незалежне співіснування мов у свідомості індивіда. На думку В. Вайнрайха, чистий трилінгвізм може бути в індивідів, які вивчають певні мови з раннього дитинства.

Цікава для дослідження ідея науковців про такі два типи двомовності як координована і «хибна». Індивід із координованою двомовністю володіє двома незалежними мовними системами. Отримуючи повідомлення мовою першої системи (рідна мова), цією ж мовою формулює відповідь. У випадку з «хибною» двомовністю спрацьовує система рідної мови: індивід, отримуючи питання нерідною мовою, спочатку перекладає його рідною мовою, потім обмірковує відповідь рідною мовою, перекладає нерідною і озвучує відповідь тією мовою, якою звернулися до нього.

Таке міркування спонукає до висновків, що *двомовність як психологічний феномен може характеризуватися не тільки типами, видами, а й рівнем співіснування мов у суспільстві*. Так, «хибна» двомовність свідчить про недосконале володіння однією з мов, що є закономірним для шкільного типу штучної двомовності. Наші висновки знаходять підтвердження у працях із проблем двомовності. Так, М. Сигуан, В. Маккі вважають, що двомовні з координованою двомовністю володіють подвійною системою означеного тоді, як двомовні з «хибною» двомовністю володіють лише однією системою значень, і між типами двомовності не існує чіткої межі, а скоріше, є безперервна градація.

Отже, стає очевидним, що до початку навчання української мови, учнів російської та болгарської національностей можна розглядати як таких, що володіють індивідуальною, умовною субординативною двомовністю. Учні російської та болгарської національностей такими не вважаємо, оскільки вони володіють (до вивчення української мови) тільки рідною мовою, а учні болгарської національності окрім рідної мови володіють ще й російською.

В умовах подальшого розвитку комунікативних здібностей у рідній мові, всебічного удосконалення україномовних мовленнєвих умінь і навичок, школярі можуть вивчати ще одну мову (тієї спільноти, яка переважає у певному регіоні України) і тоді, на певному етапі засвоєння останньої (у нашому списку) мови учні починають володіти на психологічному рівні індивідуальним, умовним, субординативним (підпорядкованим) трилінгвізмом.

Природнім білінгвізм або трилінгвізм стає у тому випадку, коли: 1) відбувається одночасне засвоєння рідної, другої (для трилінгвізму – третьої) мови; 2) засвоєння мов відбувається у середовищі носіїв цих мов; 3) засвоєння мов здійснюється шляхом прямого контакту.

На думку Т. Космеди [5], у певних комунікативних ситуаціях можуть виникати труднощі з огляду на прагматику (оцінку, налаштування, забобони, вірування) та передусім лінією комунікант А – комунікант В (дискримінація на основі етнічних стереотипів, тертя між релігійними переконаннями). Отже, не менш важливе для успішної міжетнічної комунікації – створення «банку інформації» про представників різних етносів, їхні традиції, релігію, мораль, звички, що дозволяє в необхідних умовах ефективно вибудувати свою лінію комунікативної поведінки відповідно до умов середовища. Такі утворення М. Джелерієвська називає «...настановами комунікативної поведінки, які визначають як готовність суб'єкта до актуалізації чітко спрямованої комунікативної діяльності» [4, с. 12]. Такі настанови створюються протягом усього життя на основі досвіду спілкування і взаємодії з іншими людьми, є тими орієнтирами, що дозволяють бути готовими до міжетнічного спілкування у будь-якій ситуації. Настава на основі соціальної практики індивіда утворюється з урахуванням особливостей соціального оточення індивіда, з якими він контактує. Формуються такі настанови через контакти в родині, соціальній групі, школі. Отже, настава – продукт впливів, яким людина піддається з раннього віку, її особистого досвіду у взаємодії з іншими людьми. Тому, вік дитинства необхідно вважати періодом найбільш активного формування настанов, а, отже, як найбільш важливий період для формування толерантності у міжетнічній культурній комунікації.

Трилінгвізм, за умови організованого навчання трьох мов, характеризується субординативною і обмеженою модальністю, але це не означає його відсутності. Оволодіння українською і ще однією мовою (тієї спільноти, яка переважає у певному регіоні України) у тісній взаємодії з рідною мовою,

зміцнення розвитку школярів у психологічному плані робить їх цікавими особистостями, такими, що можуть реалізувати свої життєві потреби, плани і наміри в умовах зрослого попиту суспільства на мислячу, діяльну, творчу, національно свідому особистість.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. На нашу думку, врахування у процесі мовної освіти учнів-представників національних спільнот психолінгвістичної природи білінгвізму і трілінгвізму дозволить знайти шлях до формування крос-культурної комунікативної компетентності випускника, яка в майбутньому дає можливість йому з однаковим успіхом проявити індивідуальність і реалізувати свій освітній потенціал не лише в гуманітарній, але й технічній галузях знань, що сприятиме розвиткові творчого підходу до життєвого шляху й означає – вміти жити в гармонії зі світом та собою.

Джерела та література

1. Аврорин В. А. Двухязычие и школа: проблемы двухязычия и многоязычия / В. А. Аврорин. – М. : Наука, 1972. – 326 с.
2. Бурда Т. М. Мовна поведінка особистості в умовах українсько-російського білінгвізму : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Т. М. Бурда. – К., 2002. – 22 с.
3. Вашуленко М. Мовна освіта як засіб соціалізації молодших школярів / М. Вашуленко // Проблеми формування мовної освіти середніх загальноосвітніх закладів : зб. наук. пр. за матеріалами Наук.-практ. конф., 2006 р. / М-во освіти і науки України ; Акад. пед. наук України [та ін.]. – Рівне : [б. в.], 2006. – 344 с.
4. Джелериевская М. А. Установки коммуникативного поведения: диагностика и прогноз в конфликтных ситуациях / М. А. Джелериевская. – М. : Смысл, 2000. – 218 с.
5. Космеда Т. Мовна компетенція української молоді : стан і перспектива / Т. Космеда // Комунікативна компетенція працівників правоохоронних органів і їх зв'язки з громадськістю : зб. наук. пр. – Львів : [б. в.], 2003. – С. 23–28.
6. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : навч. посіб. / М. П. Кочерган. – 3-тє вид. – К. : Вид. дім «Академія», 2008. – 463 с.
7. Куць О. М. Мовна політика в державотворчих процесах України : навч. посіб. / О. М. Куць. – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2004. – 275 с.
8. Майоров А. П. Социальные аспекты взаимодействия языков в билингвистическом пространстве / А. П. Майоров. – Уфа : Изд-во БГМУ, 1997. – 216 с.
9. Певзнер М. Н. Билингвальное образование в контексте мирового опыта (на примере Германии) : монография / М. Н. Певзнер, А. Г. Ширин. – Новгород : [б. и.], 1999. – С. 34–35.
10. Ammer K. Actes du VIII Congres a international de Linguistes / K. Ammer. – Oslo, 1958. – P. 806.
11. Mackey W. F. A typology of bilingual education / W. F. Mackey // Cordasco F. Bilingual schooling in the United States : A sourcebook for educational personnel. – N. Y., 1976. – P. 79.

Загороднова Виктория. Региональные особенности и влияние языковой ситуации в южно-восточном регионе Украины на языковое образование представителей национальных сообществ. В статье подымается вопрос о необходимости приближения уровня языкового образования представителей национальных сообществ к европейскому стандарту, овладении несколькими языками, что требует формирования полиязыковой личности и ее реальных коммуникативно-познавательных, культурных компетентностей, что есть основой кросс-культурного обучения языкам. Рассматриваются региональные особенности и влияние языковой ситуации в южно-восточной Украине на языковое образование определенной категории учащихся, определена и обоснована суть понятий «двухязычие», «полиязычие», а также описаны их характеристики.

Ключевые слова: полиязыковая личность, кросскультурное обучение, межкультурная коммуникация, языковая ситуация, билингвизм, трілінгвізм, полілінгвізм.

Zagorodnova Viktoriya. Regional Peculiarities and Influence of Language Situation in Southeast Region of Ukraine on the Language Education of Representatives of National Communities. This article is devoted to the problem of approximation of the level of language education of representatives of national communities to European standards, mastering some languages, that is necessary to form the polylanguage personality and its real communicative-cognitive and cultural competences, that is the base of cross-cultural language teaching. Some regional peculiarities and influence of language situation in southeast Ukraine on the language education of definite category of pupils are considered; the essence of the notion «bilingualism» and «polylanguage» has been defined and grounded; their characteristics have been described.

Key words: polylanguage personality, cross-cultural education, intercultural communication, language situation, bilingualism, threeilingualism, polylingualism.

Стаття надійшла до редколегії
10.04.2013 р.